MESLEK HASTALIKLARI
TANI SÜRECİ

Prof. Dr. Ferdi TANIR

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Ç.Ü. İş Sağlığı & Güvenliği Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi-ÇİSAM

2. SAMSUN İSG SEMPOZYUMU-03.10.2019

İçerik

- ✓ Meslek Hastalıkları Epidemiyolojisi
- ✓ Meslek Hastalıklarının Genel Özellikleri
- ✓ Meslek Hastalıklarında Tanım-Kavram Karmaşası
- ✓ Meslek Hastalıklarında Tanı Süreci Karmaşası
- ✓ Meslek Hastalıklarının Maliyet/Korunma Kazanımları
- ✓ Çözüm Önerileri…

Meslek Hastalıklarının Epidemiyolojisi

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre;

- ✓ Dünyada yılda **160 milyon meslek hastalığı**
- ✓ **İşle ilgili hastalıklar** nedeni ile **yılda ~ 2,3 milyon ölüm tahmin ediliyor...**
- ✓ Küresel gayri safi yıllık hasılanın **%4'ü...**
- ✓ Meslek hastalığına bağlı ölümler: **%32'si kanser**ler, **% 23'ü KVS hastalık**larıyla...
- ✓ Meslek hastalıklarının maliyetinin **%40'ı Kas-İskelet Sistemi hastalıkları**ndan...
- ✓ **MH ⇒ Tıbben, Hukuken ve Ekonomik olarak önemli bir toplumsal sorundur...**

Avrupa’da İSG Epidemiyolojisi

* AB İK + MH ⇒ 5.500 ex , 75.000 SİG, 149 milyon İG ve 20 milyar Euro kayıp…
* İş günü kayıpları ⇒ %50-60 stres kaynaklı işle ilgili hastalıklarla…
* Çalışanların %22’si ⇒ çalışma süresinin ¼’de zararlı gaz-kimyasallara maruz…

Türkiye'de MH Epidemiyolojisi-1

* **1.874.682** işyerinde toplam **14.477.817** çalışan (4-1/a) istihdam ediliyor…

Bu çalışanlarda; 4.500 ⇑ dosya (2017)…

- ✓ Kesin tanılı ve tazminatına karar verilen 691 MH
- ✓ 32 kişi sürekli iş göremez hale geldiği saptanmış…
- ✓ MH ⇒ 236'sı (%34.1) "solunum sistemi hastalıkları"
  173'ü (%25.0) **"sigortalılığı bittikten sonra tanısı konulan hastalık"**
  164'ü (%23.7) **"listede olmayan bir hastalık"**
  47'si (% 6.8) "kas-iskelet sistemi hastalıkları"
  32'si (% 4.6) "kulak-işitme sistemi hastalıkları"

**SGK 2017 Yılı İstatistikleri*

Türkiye'de MH Epidemiyolojisi-2

- ✓Bir yılda her **1.000 işçi için 4-12 meslek hastalığı-MH** beklenir
- ✓Türkiye 2017 ⇒ 58.000-174.000 ⇒ ~ 116.000 ⇒ **691?!..**
- ✓Türkiye'de MH insidansı ⇒ ~ **%0.004**
- ✓Türkiye'de meslek hastalıkları arandığında saptanabilmekte…
- ✓Ülke genelini yansıtan veriler bulunmamakta…
- ✓Tespit edilebilen meslek hastalıkları beklenenin çok altında!..

MH Genel Özellikleri

* Mesleğe özgü
* Nedeni-etkeni belli
* Kronik ve ilerleyici
* Tekrarlayabilir
* Maluliyet bırakabilir
* Tazminat gerektirir
* Bildirimi zorunlu
* Önlenebilir

Meslek Hastalıklarında Tanım/Kavram Karmaşası -1

- Meslek hastalıkları; işyeri ortamında bulunan faktörlerin-risklerin etkisi ile meydana gelen hastalıkların ortak adıdır **(6331 sayılı Kanun)**.

Meslek Hastalıklarında Tanım/Kavram Karmaşası -2

- ✓Zararlı bir etkenle bundan etkilenen insan vücudu arasında, çalışılan işe özgü bir neden-sonuç, etki-tepki ilişkisinin ortaya konabildiği hastalıklar grubudur **(WHO-ILO).**

Meslek Hastalıklarında Tanım/Kavram Karmaşası -3

- ✓ Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir **(Mad:14/5510 sayılı SSGSSK)**

- ✓ Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık **(Mad:3/6331 sayılı İSG)**

İşle İlgili Hastalıklar

“İşle İlgili Hastalıklar (Work-related diseases) ⇒ bu hastalıklar, bilinen ve kabul edilen meslek hastalıkları değildir, oluşmasında ve gelişmesinde, çalışma ortamı ve şeklinin diğer nedenlere göre önemli bir faktör olduğu hastalıklardır(DSÖ)”

1.Koroner Kalp Hastalıkları: Fiziksel, kimyasal etkenler ve stresörler rol oynar

2.Kronik Solunum Yolu Hastalıkları: Toz, buhar, duman vb. Kr. bronşit, astma ve amfizem

3.Kas-İskelet Sistemi Hastalıkları: Sırt ağrıları ve Osteoartrozis...

İşle İlgili Hastalıklar-2

- ✓İşe girmeden önce var olan veya çalışırken ortaya çıkan doğrudan iş yerinden kaynaklanmasa bile, işyerindeki faktörlerden etkilenir ve hastalığın seyri değişir.
- ✓İşyeri ortam faktörleri, çoğunlukla temel hastalık etkeni değildir. Kalp damar hastalıkları, KOAH, kas-iskelet sistemi hastalıkları, şeker hastalığı vb.

Uluslararası Meslek Hastalıkları Sınıflaması (ILO)

1. **İşyerindeki Etkenlerin Neden Olduğu Meslek Hastalıkları:** Kimyasal ve fiziksel etkenler, biyolojik ajanlar, bulaşıcı veya paraziter hastalıklar.
2. **Hedef Organ Sistemleriyle Oluşan Meslek Hastalıkları:** Solunum sistemi hastalıkları, deri hastalıkları, kas-iskelet sistemi hastalıkları, mental ve davranışsal bozukluklar.
3. **Mesleki Kanserler**
4. **Diğer Mesleki Hastalıklar**

Türkiye'de MH Listesi

A. Kimyasal maddelerle olan MH

B. Mesleki deri hastalıkları

C. Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları

D. Mesleki bulaşıcı hastalıklar

E. Fizik etkenlerle olan MH

- Türkiye'de bu listede anılanların dışındaki bir hastalığın MH sayılabilmesi kararı, **Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu** tarafından verilir...

MH Tanı Yöntemleri

- Ayrıntılı çalışma öyküsü
- Klinik bulgular
- Laboratuvar
- İşyeri ortam bulguları

MH Tanı Yöntemleri-2

I : Öykü ve Fizik Muayene

II : Laboratuvar incelemeleri

III: İşyeri ortam ölçümleri

I + II : klinik tanı

III : meslek ile ilişkisi

I+II+III : meslek hastalığı tanısı ⇒ MH Hastaneleri…

MH Tanı Yöntemleri-3

Meslek Hastalıkları Hastaneleri

- **İstanbul KMMH-1976; 78; 92; Süreyyapaşa GHH. Ek Hizmet Binası-2018**
- **Ankara MÇHH-1978; 2002**
- **Zonguldak GHMHH-1939; 90; 2005**

- **Kamu üniversitesi hastaneleri (2008)**
- **S.B. Eğitim ve Araştırma Hastaneleri (2011)**
- **Eskişehir Devlet Hast. MH Polikliniği (2017)**
- **İzmir Dr. S. Seren Göğüs Hst. EAH MH polikliniği (2018)**
- **İstanbul DH MH polikliniği (2019)**

MH Tanı Yöntemleri-4

MH SGK Tanı Koşulları

* **Kişinin SGK kaydının olması**
* **MH özelliklerini içermesi**

-Hastalıkla işin veya çalışma ortamının arasında nedensellik bağı olması

-Aynı şartlar altında deneysel olarak meydana getirilebilen hastalıklar olması

-Kişinin ilgili hastalık maruziyet değerinin üstünde maruziyeti olması

-Hastalığın yükümlülük/maruziyet süresi içinde çıkması, deneysel, diğer çalışanlar…

* **Meslek hastalığının yetkili hastane raporuyla tespiti**
* **SGK Sağlık Kurulu tarafından onaylanması**
* **Hastalığın TR Meslek hastalığı listesinde yer alması**
* **Süresinde bildirim (işveren, sağlık hizmet sunucusu) yapılması**

Meslek hastalıklarının SG kurumu tespiti

- Sigortalının çalıştığı işten dolayı MH; gerekli belgelerle kuruma başvuru,
- ✓ Kurumca yetkili sağlık hizmet sunucularının sağlık kurulu raporu ve tıbbi belgeleri
- ✓ Kurumca gerekli görülürse, işyerindeki çalışma şartları denetim raporları
- ✓ Kurum Sağlık Kurulu tespiti zorunludur...

* MH, işten ayrıldıktan sonra çıkmış ise yükümlülük süresinde (MHYS) olması…
* MH; klinik+laboratuvar+işyerinde etken tespiti ⇒ MHYS ⇑/**listede ∅;** YSKurulu; MH **(+)**

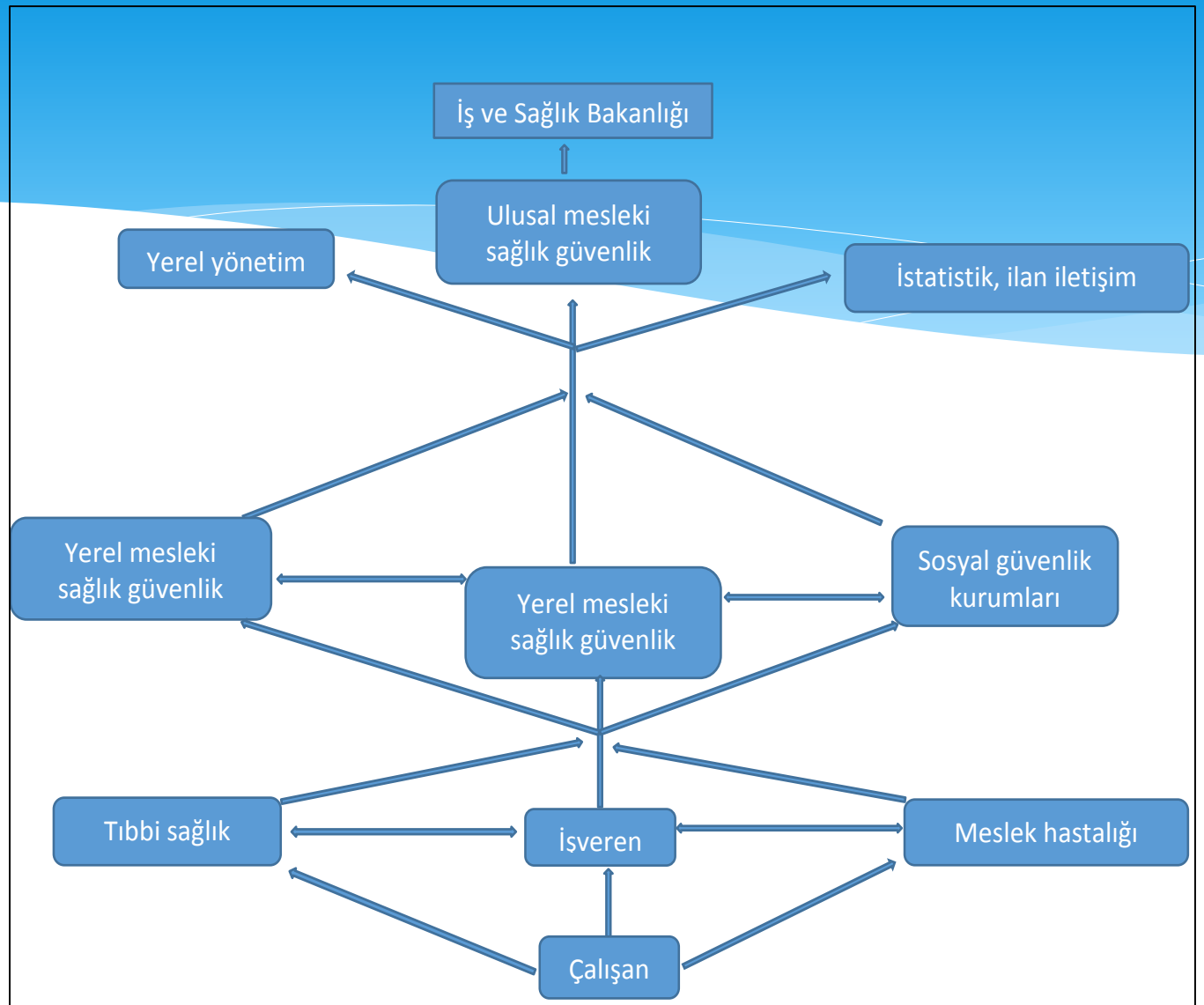

Şekil 1. ILO meslek hastalıkları bildirim şeması

MH Tanı Zorlukları-Sonuçları

* MH ayırıcı tanısı zorlukları
* MH tanı (tıbbi-yasal) ve kayıt standardizasyonu ∅-henüz tam değil-hast. ∅ hasta (+)
* İYH'nin tanı sürecini işlet(e)memesi (İş-gelir kaygısı…)
* Çalışanların MH tanısı istememesi (MH bilgisi ∅, iş-gelir kaybı, sakat etiketi…)
* İşverenlerin MH tanısı istememesi (işgücü-üretim kaybı, gider-tazminat ödeme…)
* MH tanısı konulan işyerlerinin denetim-yaptırım sorumluluğu korkusu
* Sendikal desteğin yeterli olmaması…

MH maliyetleri/korunma kazanımları

* Geçici iş göremezlik süresince ödenek verilmesi
* Sürekli iş göremezlik geliri, malullük aylığı bağlanması
* MH ile ölen sigortalının hak sahiplerine toplu ödeme ve aylık gelir bağlanması
* Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği
* Analık sigortası kapsamında emzirme ödeneği

MH maliyetleri/korunma kazanımları-2

* Ölümde cenaze ödeneği
* Gerekirse askerlik ve doğum borçlanması hakları
* MH gelişen çalışanın ve ailesinin ekonomik, toplumsal ve ruhsal kayıpları
* MH oluşan işyerinin zarar tazminatlarına katkısı (+) ceza ödemeleri
* İş göremezlik zamanı, üretim-hizmet kaybı ile oluşan sosyo-ekonomik ulusal kayıplar…

Meslek Hastalıklarından Korunma

1. Kaynakta kontrol yaklaşımları
2. Ortamda kontrol yaklaşımları
3. Alıcıda kontrol-Kişisel koruyucu kullanımı
4. Sağlık Gözetimi-İGM-AH?, PM…

   SB Denetimi/Kalite denetimi, AÇSGB İş müfettişlerinin denetimi mevzuat farkları….

Çözüm önerileri ⇒ Zor ama imkansız değil!..

1. Tanım-kavramda karmaşa (5510-6331-4857-6098)⇒ ILO güncel/tıbbi tanı-tazmin/MH-İİH
2. Ortak İSG mevzuatı (Yasa-Kalite-Denet., 4857-657-2547 vb., çok başlılık ∅, Erteleme ∅)
3. Tanı bürokrasisi olmamalı (EBS-HBS-E-devlet vb. ortak E-Sist. Sevk-izlem + Ekip denetimi)
4. Meslek Hastalıkları Merkezi-MHM (AÇSHB-İSGGM-SGK, SB-HSGM-ÇSDB, AB, MB, Ünv., İSG Profesyonelleri ortak çalışması-MH Kliniği + Lab: MHM; illerde 15 ⇒ 30)

Çözüm önerileri-2

5. Sağlık Gözetimi Stnd.-İGM∅-1.FM, PM kuralları (+) ve tetkikler güncellenmeli.

6. İşyeri MH hedef sayısı-desteği (İYH, işveren ödülü) + Tüm işyerlerinde İSG teşviki

7. İSG Eğitimlerinde Standardizasyon + Sektörel İSG profesyonelliğinin geliştirilmesi…

8. Maliyet-kazanım birlikteliği (çalışan-işveren-sendika-meslek odaları-basın-devlet; ülke aynı pencereden aynı manzara: orkestra…)

MH temelinde İSG ⇒ herkesin işi, herkesin kültürü olmalıdır…

Katılımınız & dikkatiniz için TEŞEKKÜRLER…

ftanir@gmail.com